

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانش‌پیش و ملک و توران و ایران عزیز

محصولات استراتژیک خراسان جنوبی

محسن پویان

محصولات استراتژیک خراسان جنوبی

به کوشش : محسن پویان

ترجمه : پویان، محسن
عنوان و نام پدیدآور : محصولات استراتژیک جنوب خراسان / محسن پویان
مشخصات نشر : تهران : فکر بکر، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری : ج. مصور، ۱۱۹ ص.
وضعیت فهرست نویسی : فیا
یادداشت : نمایه
موضوع : کشاورزی -- ایران -- خراسان -- نامها
موضوع : گیاهشناسی -- ایران -- خراسان -- مصور
رده بندی کنگره : ۶۴۰/۲۲۱/۱۲ - QK
رده بندی دیویی : ۹۵۰/۸۲/۱۱
شماره کتابشناسی ملی : ۶۸۵-۶۸۵-۶۸۵
شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۲۸۶۰-۳۲-۶

محصولات استراتژیک خراسان جنوبی

به کوشش : محسن پویان

ناشر : فکر بکر

تیراژ : ۱۰۰۰

چاپ اول : تابستان ۱۳۹۱

طرح جلد و صفحه بندی : مینا مالکی

لیتوگرافی و چاپ : واصف

قیمت : ۵۰۰۰۰ ریال

کاری از : حوزه هنری خراسان جنوبی

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۲۸۶۰-۳۲-۶

مرکز پخش : بیرجند - خیابان منتظری - مجتمع فرهنگی بهمن - فروشگاه سوره

تلفن : ۰۵۶۱-۲۲۳۰۸۵۲

کلیه حقوق این اثر متعلق به ناشر می باشد.

فهرست

شماره صفحه	عنوان
۵	یادداشت حوزه هنری
۷	مقدمه
۹	فصل اول: زعفران
۱۱	پیشینه تاریخی
۱۴	واژه زعفران در فرهنگ‌های مختلف
۱۵	گیاه‌شناسی زعفران
۱۸	ترکیبات شیمیایی موجود در زعفران
۱۹	موارد استفاده غذایی زعفران
۲۰	موارد استفاده دارویی از زعفران
۲۷	نکات احتیاطی در مصرف زعفران
۲۸	نحوه مصرف زعفران
۲۸	شرایط نگهداری زعفران
۳۵	فصل دوم: درختچه زرشک
۳۷	پیشینه تاریخی
۴۱	گیاه‌شناسی درختچه زرشک
۴۳	فرآورده‌ها
۴۴	کاربردهای دارویی و درمانی زرشک
۶۵	فصل سوم: درخت عناب
۶۷	پیشینه تاریخی

۶۸	گیاه شناسی عتاب
۷۰	معرفی اکوتیپ های محلی عتاب بر اساس شکل ظاهری میوه
۷۲	پراکنش درخت عتاب در جهان
۷۳	پراکنش در ایران
۷۷	ویژگی های اکولوژیک عتاب
۷۹	تکثیر و تولید نهال عتاب
۸۱	ایجاد باغ عتاب
۸۲	ترکیبات شیمیایی عتاب
۸۳	اهمیت غذایی عتاب
۸۴	کاربردهای دارویی و درمانی عتاب
۸۷	اشکال مصارف سنتی عتاب
۹۱	فصل چهارم : درخت آلو
۹۳	معرفی و تاریخچه
۹۵	گیاه شناسی درخت آلو
۹۹	پراکنش درخت آلو در ایران و جهان
۹۹	ترکیبات شیمیایی آلو
۱۰۰	خواص دارویی و کاربرد آلو
۱۰۷	فصل پنجم : درخت انار
۱۰۹	تاریخچه
۱۱۱	گیاه شناسی انار
۱۱۲	مواد و ترکیبات شیمیایی موجود در اجزای درختچه انار
۱۱۵	انار در طب گیاهی قدیم ایران

یادداشت حوزه هنری :

فرهنگ و تمدن ماهیت جامعه اند؛ به گونه ای که با شناخت این دو، می توان به جهان بینی و دیدگاه هر جامعه نسبت به زندگی پی برد. با این حال می توان گفت، ممکن است تمدن در هر جامعه ای یافت نشود، اما فرهنگ جزء جدا نشدنی جوامع بشری از ابتدا تا کنون است.

دکتر علی شریعتی از تمدن به عنوان مجموعه ای از اندوخته های مادی و معنوی انسان از آغاز تا کنون یاد می کند و فرهنگ را مجموعه ی اندوخته های مادی و معنوی یک قوم و نژاد خاص در طول تاریخ می داند. این طور که از این اندیشه پیداست علت تفاوت این دو مجموعه ی جغرافیایی است. در کشوری مثل ایران می توان از گوناگونی فرهنگ های چون لر، فارس، کرد و... دم زد، اما نمی توان اظهار داشت تنها یک قوم در متمدن شدن ایران زمین نقش داشته است بلکه همه با هم در به اوج رسیدن این تمدن بزرگ سهیم بوده اند.

خراسان؛ سرزمین خورشید، خاستگاه فرهنگ و تمدن اسلامی است که در گوشه گوشه ی آن خرده فرهنگ های اصیل و آداب رسوم بکر و به جای مانده از نیاکان به گونه ای ناب به چشم می خورد و بر خراسانیان پوشیده نیست که مردم جنوب این خطه، نقشی اساسی در بنیادینه شدن این فرهنگ ناب ایرانی داشته اند.

بی اضافی نیست اگر بگوییم خراسان جنوبی و ظرفیت های فرهنگی و تمدن ساز آن، با فرصت بروز نداشته، یا اینکه طی این سالها و به دلیل درگیری از پایتخت و شهرهای مهم ایران، به دست فراموشی سپرده شده است. حال آنکه جاذبه های فرهنگی و انسان شناسی اش نه به گواه ما که به اذعان گردشگران و میهمانان آن، به سذت دست نخورده و قابل تأمل است.

بر آن ندیم تا زمانی که چندان بلند اما استوار و محکم در راستای ثبت و عرضه ی فرهنگ و تمدن خراسان جنوبی برداریم، در این راه به استقبال هر دیدگاه و اندیشه ای می رویم و دست یاری به سوی انسان شناسان دراز می کنیم. این مجموعه ی

عظیم که نمایانگر گوشه ای از فرهنگ و تمدن ایرانی است فرصتی است تا نام این گوشه از سرزمین خورشید، بار دیگر بر زبان ها جاری شود.

در این راه می ستاییم دلسوزی و همراهی همه اساتید و پژوهشگران محترم و همکاران عزیزی که در این راه تلاش نمودند و سر تعظیم فرود می آوریم بر آستان مقدس پروردگار عالمیان که توان داد تا با یاری انسان ها از انسان بگوییم.

مهدی حبیبی

رئیس حوزه هنری خراسان جنوبی

مقدمه:

گیاه شناسان قدیمی معتقد بودند که بین گیاهان و عوامل زنده هر اکوسیستم رابطه معنی داری وجود دارد و به طور طبیعی این ارتباط بین انسان و رستنی های محیطی او نیز تعریف می شود. به طور مثال در یک اقلیم سرد و قطبی شرایط خاصی حاکم است و متعاقب آن بیماری های خاصی مطرح می شود که درمان این بیماری های خاص در گیاهان آن منطقه نهفته است.

خراسان جنوبی اقلیمی نیمه بیابانی است. نزولات جوی آن اندک، بادهای فصلی و گرم زیاد و رطوبت نسبی هوا بسیار پایین است. برآیند همه این عوامل محدود کننده تنش های فراوانی بر گیاهان تحمیل می نماید. گیاهان این منطقه ممکن است ظاهری نهیف داشته باشند ولی بسیار مقاوم هستند و با همان تعریف کلی با شرایط اکولوژیک موجود تطابق یافته اند. در خشکسالی های متمادی اخیر که بیش از ده تا دوازده سال تمام ارکان زنده این اکوسیستم را تحت تأثیر قرار داده، تنها گیاهانی که توانایی مقابله با چنین شرایطی را دارند به عنوان گیاهان غالب منطقه، پروسه انرژی اکوسیستم را در اختیار گرفته و به پایداری نسبی رسیده اند. گیاهی همانند زعفران که تمام فصل گرم سال را به صورت زندگی نهفته به سر می برد و فعالیت رویشی آن در حدود اوایل پاییز آغاز می گردد که مصادف با سرد شدن هوا است و رطوبت نسبی هوا افزایش می یابد. درختچه زرشک با نیاز آبی اندک که با سیکل آبیاری تقریباً دو برابر گیاهان معمول قادر به ادامه حیات می باشد و سال های سختی آبی را تحمل می نماید. درخت عناب که حتی به صورت دیم در منطقه پرورش یافته و با ساختاری مقاوم به مقابله با شرایط سخت محیطی می رود، زودتر از همه گیاهان فصل برگ ریز آن آغاز می شود و دیرتر از همه گیاهان از خواب زمستانی خویش بر می خیزد و از سرمای نابه هنگام که معمولاً در این منطقه خینی از محصولات را نابود می کند جان سالم به در برده و لطمه ای نمی بیند.

وظیفه ما این است که با دیده دل به این همه لطف خداوند بنگریم و از توانایی های

فکری خود برای گسترش هرچه بیشتر این نعمت های خداوند بهره برداری نماییم. در حال حاضر سطحی معادل ۱۲۴۱۱ هکتار از اراضی استان خراسان جنوبی زیر کشت زعفران می باشد که جمعاً ۳۷۰۰۰ کیلو زعفران تولید کل استان می باشد که همین سطح زیر کشت محصول در کشوری مانند یونان تقریباً ۷۴۴۶۶ کیلو تولید محصول دارد. در مورد زعفران از نظر فرآوری و تولید دارو حدود ۵۱ مورد استفاده دارد. بنابراین هنوز افق کارهای نشده بسیار دور و بعید است.

از کل اراضی و باغات استان حدود ۱۰۶۱۹ هکتار به درختچه زرشک تعلق دارد که تولید کل استان معادل ۹۳۳۴ تن می باشد. در مورد عناب کلاً سطح زیر کشت دیم و آبی معادل ۱۱۶۷ هکتار است که تولید کل استان ۱۷۳۴ تن می باشد.

با توجه به ارقام ارائه شده نه تنها گسترش این محصولات با مزیت نسبی به لحاظ تطابق اکولوژیکی به صورت جایگزینی با کاشت محصولاتی که نیاز آبی بیشتری دارند، جای تعمق داشته بلکه ۱۱۵ مورد استفاده دارویی و صنعتی از درختچه زرشک و ۴۶ مورد استفاده از درخت عناب و ۴۵ مورد استفاده از درخت آلو خود افقی روشن در راستای شکوفایی اقتصادی و اشتغال رایی و رونق صنایع تبدیلی است، که اگر بخواهیم و همت کنیم شدنی است و در کنار آن جلوگیری از مهاجرت و درآمد اقتصادی تولیدکنندگان صادرات و ارزآوری این محصولات قابل بحث و برنامه ریزی است. با امید آن که همه این آرزوها به اهداف کاربردی مبدل گردد. انشا الله.

محسن یویان - بهار ۱۳۹۱

